

JURK

Juridisk rådgivning for kvinner

Deling av ting og penger ved skilsmisse

Nordsamisk

www.jurk.no

OVDASÁNIT

Dát gihpa lea «opmodatlonuheami» birra. «opmodaga čielggadit» mearkkaša «juogadit». Gihppagis háleštit mii njuolggadusaid birra mat gustojit ruđa ja diŋggaid juogadeapmái go earrána.

Gihpa lea ráhkaduvvon prošeaktii mii mis lea man namma lea Gussaambassadevraprošeakta. Jussaambassadevra-prošeavttas leat thaieatnanlaš ja polska nissonat geat ožžot oahpahusa dihto fáttáin maid galget oahpahit viidáseappot. Gihpa lea ráhkaduvvon heivet logaldallamii maid Jussaambassadevrrat dollet. Manná bures lohkat gihppaga vaikko ii leat gullan logaldallama.

Mii leat geahččalan ráhkadit gihppaga nu álkin lohkat go vejolaš. Lea danne mii ovdamearkka dihte čállit «don» olu sajiin, vaikko mii diehtit ahte ollugat geat lohket dán gihppaga eai leat čadahan opmodatčielggadeami.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) (Integreren- ja eatnatgeardáivuodadirektoráhtta) lea máksán Jussaambassadevra-prošeavtta. Mii giitit ruđa ovddas doallat kurssaid ja ráhkadit gihppagiid.

Mii giitit maddái min Jussaambassadevrraid – gáfadis joavku nissonat geat veahkehit eará nissoniid ođđa fáttáid oahppamiin maid sáhttet oahpahit viidáseappot. Mii geat bargat JURK:s oahppat maddái olu go beassat bargat Jussaambassadevrraiguin.

Jus dus leat eambo jearaldagat maŋŋil go leat lohkan gihppaga sáhtát don váldit oktavuoda JURK:in, dahje geahččat leat muhtun dain eará sajiin maid birra mii čállit maŋemus kapihttalas mat sáhttet leat ávkkálaččat.

Gihpa gávdno dárogillii, polskagillii ja thaieanagillii.

Mia Emilie Fagereng maŋemus ođasmahtán borgemánus 2021

SISDOALLU

.....	3
1.0 Vuolggasadji	3
1.1 Guđe riikka njuolggadusat galgá atnit?	3
1.2 Goas galgá juogadit?	4
1.3 Maid galgá juogadit?	5
1.4 Náittosguoimmit sáhttet šaddat ovtta oaivili	5
2.0 Ruđa juogadeapmi	5
2.1 Náittosguimmiid oktasaš «árvvut» mas lea vealgi gesson eret galget juogaduvvot dássálaga	6
2.2 Maid sáhttá doalahit olggobealde juogadeami?	7
2.2.1 Bonjujuogadeapmi	7
2.2.2 Sierraopmodat	10
2.2.3 Eará árvvut maid náittosguoimmit eaba dárbbáš juogadit (ovdavuorbegáibáidus)	11
2.3 Náittosguoibmedoarjja	11
3.0 Geassit eret vealgi	12
3.1 Náittosguoimmit geain lea dušše oktasašopmodat	12
3.2 Náittosguoimmit geain leat árvvut mat eai galgga juogaduvvot dássálaga (earret eará sierraopmodat ja bonjujuodagadeapmi)	13
3.3 Oktasaš vealgi	15
4.0 Dinggaid juogadeapmi	15
4.1 Gii eaiggáduššá maid?	17
4.2 Oktooamastus ja ovttasoamastus	17
4.3 Sierra njuolggadusat oktasaš ássanvistái ja viessodávviidda ..	18
5.0 Priváhta dahje almmolaš juogadeapmi	19
6.0 Gos sáhtát oažžut veahki?	20

Álgu

**Náittosdilli
nohká**

Go guokte olbmo náitaleaba, álgá náittosdilli. Dát náittosdilli sáhtá nohkat juogo sierranemiin/ earránemiin, dahje go nubbi dain olbmuiin jápmá.

**«Čielggadit
opmodaga =
«juogadit»**

Go náittosdilli nohká leat olu praktihkaš dilit maid ferte ordnet. Earret eará ferte gávnnahit gii galgá oažžut maid. Ferte juogadit sihke dinggaid ja ruđa. Dán juogadeami gohčodit mii «opmodaga čielggadeapmi». Vulobealde atnit mii sániid «juogadit» ja «juogadeapmi» go mii háleštit opmodaga čielggadeami birra.

Olbmuin geat leat eallán guhká ovtta sáhtá leat feara mii mii galgá juogaduvvot. Opmodatčielggadeapmi sáhtá danne leat praktihkalaččat váttis. Dat sáhtá maiddái leat váttis danne go gaskavuohta olbmuid gaskkas lea riidái ja go leat čadnon olu dovddut.

Dán gihppagis áigut mii muitalit ruđa ja dinggaid juogadeami njuolggadusaid birra go sierrana ja earrána. Mii eat áiggo muitalit mii dáhpáhuvvá go olmmoš náittosdilis jápmá. Jus dus leat jearaldagat dan birra, sáhtát don váldit oktavuoda Rettshjelpsentraleniin (Riekteveahkkeguovddážiin) man telefodnanummar lea 22 69 86 10.

1.0 Vuolggasadji

1.1 Guđe riikka njuolggadusaid galgá atnit?

**Dat riikka gos
náittosguoim-
mit oruiga
ovttas álggos**

Váldonjuolggadus lea ahte náittosguimmiid dinggat ja ruhta galgá juogaduvvot dan riikka njuolggadusaid mielde gos oruiga álggos, maŋŋil go náitaleigga. Jus dat ii lean Norga, sáhttet náittosguoimmit dattetge šiehtadit ahte norgga njuolggadusat galget geavahuvvot.

1.2 Goas galgá juogadit?

Náittosguoimmit sáhttiba juogadit dinggaid ja ruđa guođđiba goabbat guoimmiska, muhto ovdal go sáhttiba juogadit, de ferteba leat sierranan dahje earránan.

Movt sáhttá earránit?

Jus náittosguoimmit galgaba earránit, de ferteba vuos sierranit. Jus áigu sierranit, de ferte ohcat Stáhtahálddašeaddjis (ovddeš fylkkamánis). Beallelaš sáhttá ohcat sierranit vaikko nubbi náittosguoibmi ii hálitge ahte galgaba guođđit goabbat guoimmiska. Ii dárbbáš makkárge ágga jus áigu sierranit dahje earránit. Go sierraneapmi lea bistán jagi, de sáhttá Stáhtahálddašeaddjis ohcat earránit.

Jus náittosguoimmit leaba fárren eret goabbat guoimmiska luhtte, muhto eaba leat ohcan sierranit stáhtahálddašeaddjis, sáhttiba soai muhtun dáhpáhusain earránit almma sierraneami haga. Dalle ferteba soai ohcat stáhtahálddašeaddjis earránit maŋŋil go leaba orron guovtti saji unnimusat guokte jagi.

Jus náittosguimmiin leat mánát ovttas geat leat vuollel 16 jagi, de ferteba beallelaččat «soabaheapmái» ovdal go beassaba sierranit dahje earránit. Soabaheapmi lea ahte soai ferteba ráhkadit šiehtadusa geas galgá leat váhnenovddasvástádus, gos mánná galgá orrut bissovaččat, ja movt ovtastallan galgá leat. Soabaheami ferte dahkat bearašsuodjaluskantuvrras. Jus dus leat eanet gažaldagat daid áššiid birra, sáhtát don váldit oktavuoda JURK:in dahje geahččat JURK:a gihppagis «Váhnemat ja mánná».

Beallelaš sáhttá gáibidit ahte dinggat ja ruhta juogaduvvo go stáhtahálddašeaddji lea dohkkehan ohcama sierranit dahje earránit. Dalle oažžuba beallelaččat reivve stáhtahálddašeaddjis ahte leaba sierranan dahje earránan.

1.3 Maid galgá juogadit?

«Áigi goas
manaiga
guovtte sadjái»

Dat mii galgá juogaduvvot leat dinggat ja ruhta mat náittosguimmiin ledje go ohcamuš sierranit dahje earránit sáddejuvvui Stáhtahálldašeaddjái. Jus beallelaččat fárriga guovtte sadjái ovdal go ozaiga stáhtahálldašeaddjis, leat dat dinggat ja ruhta mat sudnos ledje go fárriga guovtte sadjái mat galget juogaduvvot.

1.4 Náittosguoimmit galget šaddat ovtta oaivili

«Šiehtadan-
friddjavuohta»

Vuođđun juogadeapmái lea ahte náittosguimmiin lea «šiehtadanfriddjavuohta». Dat mearkkaša ahte soai sáhttiba šaddat ovttamielalažžan movt dinggat ja ruhta galget juogaduvvot. Šiehtadus lea geatnegahtti beallelaččaide, vaikko náittosdillelága juogadan-
njuolggadusat lohket juoidá eará. Ahte šiehtadus lea geatnegahtti mearkkaša ahte dan ferte čuovvut.

Šiehtadus
galgá
čuvvojuvvot

Šiehtadus geatnegahtta vaikko ii leat ge čálalaš, muhto JURK rávve ahte šiehtadus čállojuvvo. Ahte šiehtadus lea čálalaš dahká álkibun diehtit mii lea šiehtaduvvon. Dalle sáhtát maiddái čujuhit šiehtadussii jus maŋnil šaddabeahtti guovtti oaivili mii šiehtadus lei.

Juogadeapmi
náittosdillelága
mielde

Jus náittosguoimmit eaba nagot soabadit movt dinggat ja ruhta galget juogaduvvot, de ferteba čuovvut náittosdillelága njuolggadusaid. Leat dat njuolggadusat maid mii galgat geahčadit lagabuidda vulobealde.

2.0 Ruđa juogadeapmi

Árvonjuolg
gadusat

Njuolggadusat dás 2.0 vuolde leat «árvonjuolggadusat». Dat mearkkaša ahte njuolggadusat dadjet man olu *ruhta* galgá goappáge náittosguoibmái go juogaduvvo, muhto ii geasa dihto dinga galgá. Vulobealde háleštit mii danne dušše

ruđas dahje *árvvuin*. Movt dihto *dinngat* galget juogaduvvot sáhtát don lohkat eanet kapihtal 4.0 vuolde.

«Oktasašopmodat» ja «sierraopmodat» «Oktasašopmodat» ja «sierraopmodat» leat sánit mat geavahuvvojit mitalit mii galgá juogaduvvot. Lea dušše ruhta ja árvvut mat leat oktasašopmodat mat galget juogaduvvot. Jus náittosguoimmit eaba leat šiehtadan maidege eará, lea sudnos oktasašopmodat. Oktasašopmodat lea buot maid náittosguoimmit eaiggádušaiga go náitaleigga, ja buot maid leaba háhkan go leaba leamaš náitosis. Dinngat ja ruhta mii lea sierraopmodat ii galgga juogaduvvot náittosguimmiid gaskkas go soai earráneaba. Jus náittosguimmiin galgá leat sierraopmodat, ferteba soai soahpat dan šiehtadusain ii gohčoduvvo «náittosšiehtadus». Don sáhtát lohkat eambo sierraopmodaga ja náittosšiehtadusa birra čuoggá 2.2.2 vuolde.

2.1 Náittosguimmiid oktasaš «árvvut» mas lea vealgi gesson eret galget juogaduvvot dássálaga

Váldonjuolggadus Náittosdillelága váldonjuolggadus lea ahte árvvut mat leat náittosguimmiid oktasašopmodat galget juogaduvvot ovtta mađe maññil go vealgi (lonejuvvon ruhta) lea gesson eret. Mii lohkat ahte leat «nettoárvvut» das mii beallelaččain lea mat galget juogaduvvot dássálaga.

Ovdamearka Go galgá juohkit árvvuid ráhkaduvvo rehkjetbihtá goabbáige náittosguimmiin. Go časká oktii buot eamida árvvuid mat leat oktasašopmodagas ja geassá eret su vealggi, de gávdná maid eamit galgá juogadit isidiin. Dasto dahká dan seamma isida várás. Eamit addá 50 % iežas árvvuin isidii, ja isit addá 50 % iežas árvvuin eamidii.

	<u>Eamit</u>	<u>Isit</u>
Oktasašopmodaga	500 000	300 000
árvvut		
Vealgi	-100 000	0
<hr/>		
Juogadeapmái:	400 000/2 = 200 000	300 000/2 = 150 000

Eamit oažžu 50 % isida oasis, mat leat árvvut 150 000 ruvnno ovddas. Isit oažžu 50 % eamida oasis, mat leat árvvut 200 000 ruvnno ovddas. Dat mearkkaša ahte isit ja eamit oažžuba 350 000 ruvnno goabbáge. Leat olu iešguđetlágan njuolggadusat movt galgá geassit eret vealggi. Sáhtát lohka muhtimiid dain njuolggadusaid birra kapihttala 3.0 vuolde.

2.2 Maid sáhtta doalahit olggobealde juogadeami?

Vaikko náittosguoimmit eaba leat ráhkadan šiehtadusa «sierraopmodat» šiehtadusa, sáhtta almmatge doallat muhtun ruđa olggobealde juogadeami. Sivvan dasa lea ahte muhtun dáhpáhusain sáhtta leat eahperehálaš juogadit buot ovttá mađe.

2.2.1 Bonjujuogadeapmi

Náittosguoimmit eaba dárbbas juogadit árvvuid:

1. Mat sudnos ledje ovdal go náitaleigga,
2. Mai leaba árben náittosdilis, dahje
3. Leaba ožžon skeaŋkan earáin go dan nuppi náittosguoimmis náittosdili vuolde.

Dát gohčoduvvo «bonjujuogadeapmi». Dat maid sáhtta gáibidit juogadit botnjut lea nettoárvu. Dat mearkkaša ahte vealgi ferte leat gesson eret. Bonjujuogadeapmi dahká dušše vejolažžan doallat árvvuid juogadeami olggobealde. Danne ii leat sihkar ahte isit dahje eamit beassaba doalahit diŋgga mii gullá árvui maid soai áiguba juogadit bonjut.

Jus eamit háliida juogadit árvvuid mat sus ledje ovdal go náitalii isidiinnis botnjut, de ferte son álggos geassit eret buot dan vealggi mii sus lei go son náitalii. Jus dat vealgi lea stuorát go árvu, ii leat mihkkege juogadit botnjut.

Ovdamearka 1 *Mai ja Ali náitaleigga. Mai lei oasttán viesu ovdal go soai náitaleigga. Dalle go soai náitaleigga lei viesu árvu 1 000 000 ruvnno. Maias lei viessovealgi mii lei 800 000 ruvnno. Dan ferte son geassit eret gávdnat man olu son sáhtta juohkit botnjut.*

Rehketbihtta: $1\ 000\ 000 - 800\ 000 = 200\ 000$. Mai Sáhtta juogadit 200 000 ruvnno botnjut. Dat lea dat árvu maid son válldi fárrui náittosdillái.

Ovdamearka 2 *Go Mai ja Ali náitaleigga lei viesu árvu 1 000 000 ruvnno, ja Maia vealgi lei 1 000 000 ruvnno.*

Rehketbihtta: $1\ 000\ 000 - 1\ 000\ 000 = 0$. Maias eai leat árvvut bonjut.

Árbi dahje skeaŋka

Jus okta beallelaččain árbe dahje oažžu skeaŋka dalle go leaba náitalan, sáhtta náittosguoibmi juogadit dan árvvu botnjut. Dalle lea dušše vealgi mii gullá árbái dahje skenkkii maid ferte geassit eret.

Ovdamearka 3 *Áigodagas go Mai ja Ali leigga náitalan árbe Mai bartta. Bartta árvu lea 1 000 000 ruvnno. Maias lea 800 000 ruvnno loatna, muhto ii leat obage vealgi mii gullá bartii. Mai sáhtta dalle botnjut juogadit bartta árvvu mii lea 1 000 000 ruvnno.*

Go opmodaga árvu lassána

Árvvuin maid okta náittosguoibmi sáhtta juogadit botnjut, sáhtta lassánan árvu danne go márkan lea rievdan. Jus dán oasis maid náittosguoibmi sáhtta botnjut juogadit lea árvu lassánan náittosdilis, sáhtta juogadit maiddái árvolassáneami botnjut.

Ovdamearka 4 *Go Mai ja Ali náitaleigga lei Maia viesu árvu 2 000 000 ruvnno. Sus lei oktiibuot 1 600 000 ruvnno vealgi. Árvu maid Mai sáhtta juohkit botnjut lea danne 400 000 ruvnno. 400 000 ruvnno lea seamma go 20 % viesu árvvus.*

Moadde jagi mannil guođđiba Mai ja Ali goabbat guoimmiska. Go soai galgaba juogadit árvvuid lea Maia viesu árvu 4 000 000 ruvnno, márkana goargjuma geažil. Dalle sáhtta Mai botnjut juohkit 20 % 4 000 000:s, mii lea 800 000 ruvnno.

Go opmodagas unnu árvu Árvvuin maid okta náittosguoibmi sáhtta juohkit botnjut, sáhtta maidái leat unnon árvvus márkana rievdamiid geažil. Jus dat oassi maid beallelaš sáhtta juohkit botnjut lea unnu árvvus, leat dat ođđa unnit árvu mii sáhtta juogaduvvot botnjut. Lea nappo árvu áigodagas go manaiga guovtte sadjai (geahča čuoggá 1.3) mii sáhtta juogaduvvot botnjut, vaikko árvu leage unnon dahje lassánan.

Ovdamearka 5 *Go Mai ja Ali náitaleigga lei Maia viesu árvu 2 000 000 ruvnno. Sus lei oktiibuot 1 600 000 ruvnno vealgi. Árvu maid Mai sáhtta juogadit botnjut lea 400 000 ruvnno, mii lea 20 % viesu árvvus.*

Moadde jagi mannil guođđiba Mai ja Ali goabbat guoimmiska. Viesu árvu lea niedjan 2 000 000 ruvnnos 1 000 000 ruvnnos náittosdilis. Dalle sáhtta Mai juogadit 20 % 1 000 000 ruvnnos, mii lea 200 000 ruvnno.

Don ferte muitalit ahte áiggut juogadit botnjut Jus nubbi náittosguimmiin háliida juogadit árvvu botnjut, de ferte son muitalit dan. Náittosguoibmi ferte maidái duođastit ahte árvu bohtá árbbis dahje skeaŋkkas, dahje árvvuin mat ledje ovdal go náitaleigga. Duođastus sáhtta ovdamearka dihte leat kontočállosat bájkkus.

Árvu ii galgga leat nohkan Árvu maid náittosguoibmi áigu juogadit botnjut ii galgga leat nohkan. Sáhtta leat hui váttis duodaštit, danne go fertejit leat sealvves ja čielga duodaštusat.

**Bonjujuoga-deapmi sáhtta leat eahpe-
vuoiggalaš** Muhtumin lea ovtta beallelaččas hirbmat stuora árvvuin mat sáhttet juogaduvvot botnjut, mii dahká ahte báhcet unnán árvvut nuppi náittosguoibmái. Dat sáhtta leat eahpevuoiggalaš. Gávdno njuolggadus mii dadjá ahte náittosguoibmi ii sáhte juogadit botnjut jus dat dahká juogadeami eahpevuoiggalažžan. Dat ferte árvvoštallojuvvot juohke áidna áššis.

2.2.2 Sierraopmodat

Eai galgga juogaduvvot Dinggat ja ruhta mat leat «sierraopmodat» eai galgga juogaduvvot beallelaččaid gaskkas go earráneaba.

Ferte šiehtaduvvot Náittosguoimmit ferteba šiehtadit ahte áiguba sierraopmodaga. Beallelaččat sáhttiba šiehtadit *ollislaš* dahje *belohakkii* sierraopmodaga. *Belohakkii* sierraopmodat mearkkaša ahte muhtun dinggat ja ruhta galgá leat sierraopmodat ja eará dinggat ja ruhta galgá fas leat oktasašopmodat. Dat mii lea sierraopmodat ii galgga juogaduvvot, ja dat mii muđui lea galgá juogaduvvot. Jus šiehtaduvvo *ollislaš sierraopmodat*, ii galgga mihkkege juogaduvvot.

«Náittosšiehtadus» Sierraopmodaga ferte šiehtadit «náittosšiehtadusain». Náittosšiehtadus lea earenoamáš šlájat šiehtadus. Dat ferte earret eará leat čálalaš, ja fertejit leat guokte vihttána go náittosguoimmit vuolláičálliba šiehtadusa. Jus beallelaččat leaba ráhkadan náittosšiehtadusa, de ferte geahččat mii čuožžu náittosšiehtadusas go áigu diehtit mii galgá juogaduvvot.

Árbi dahje skeaŋka sierraopmodahkan Okta náittosguoibmi sáhtta maiddái ožžon skeaŋka dahje árbbi mii maid soames eará lea mearridan ahte galgá leat ovtta beallelačča sierraopmodat. Dat sáhtta ovdamearkka dihte leat jus árbe bartta iežas

váhnemiin, ja dat mearridit ahte árbi galgá leat sierraopodat.

2.2.3 Eará árvvut maid náittosguoimmit eaba ferte juogadit (ovdavuorbegáibáduš)

Persovnnalaš diŋggat

Persovnnalaš biergasat maid ii dárbbáš juogadit. Ovdamearkka dihte persovnnalaš diŋggaide leat biktasat, čijat ja bearašgovat iežas bearrašis. Jus lea hui eahpevuoiggalaš nuppi náittosguoibmái, sáhtá dattetge fertet juogadit. Lea duopmostuollu mii mearrida leago juoga eahpevuoiggalaš.

Mánáid diŋggat

Mánáid biergasat eai galgga juogaduvvot. Jus mánáin galgá leat bistevaš orrunsadji ovttá váhnema luhtte sáhtá dát váhnen gáibidit doalahit diŋggaid mat geavahuvvojit mánáide.

2.3 Náittosguoibmedoarjja

Muhtun dáhpáhusain sáhtá náittosguobmi gáibidit ekonomalaš doarjaga nuppi náittosguoimmis. Dat gohčoduvvo «náittosguoibmedoarjja». Dan sáhtá náittosguoibmi oažžut jus šaddá váttis oažžut barggu ja dinet iežas ruđa, danne go náittosguoibmi lea leamaš ruovttus mánáiguin dahje bargan eambo ruovttus go leigga náittosdilis. Galgá olu ovdal go náittosguoibmi oažžu náittosguoibmedoarjaga.

Dábálaččat oažžu dušše náittosguoibmedoarjaga áigodahkii mii lea eanemusat 3 jagi. Muhtun dáhpáhusain sáhtá áigodat leat guhkit.

Náittosguoimmit sáhttiba šiehtadit

Beallelaččat sáhttiba ieža šiehttat ahte nubbi galgá oažžut náittosguoibmedoarjaga. Jus ii eaba šatta ovttá oaivilii sáhtá duopmostuollu dahje NAV mearridit dan.

3.0 Geassit eret vealggi

Váldonjuolggadus náittoslágas lea ahte árvvut mat leat náittosguimmiid oktasašopmodat galget juogaduvvot dássálaga maŋnil go vealgi (lonejuvvon ruhta) lea gessojuvvon eret. Mii lohkat ahte lea «nettoárvu» das mii náittosguimmiin lea mii galgá juogaduvvot dássálaga.

Njuolggadusat movt vealggi galgá geassit eret leat váddásat. Sáhttá leat juonalaš váldit oktavuoda JURK:in dahje eará riekteveahkkedoaimmaiguin jus imaštalat njuolggadusaid geassit eret vealggi.

Movt vealggi galgá geassit eret lea sorjavaš das leat go náittosguimmiin árvvut mat eai galgga juogaduvvot, ja masa loatna lea geavahuvvon. Vulobealde áigot mii veaháš geahčadit njuolggadusaid geassit eret vealggi.

3.1 Náittosguoimmit main lea dušše oktasašopmodat

Jus náittosguimmiin leat dušše árvvut mat galget juogaduvvot ovtta mađe de lea álki. Goabbáge beallelaš galgá dalle geassit eret buot iežas vealggi iežas oasis árvvus.

Jus náittosguoimmiis lea eanet vealgi go ruhta, de ii galgga son juogadit maidege nuppiin. Dalle ii galgga dat náittosguoibmige geas lea ruhta juogadit máksit maidege nuppi vealggis geas lea eanet vealgi go ruhta.

Ovdamearka

Márjá ja Johánas áiguba earránit. Márjás leat árvvut mat leat 500 000 ruvnno ja 100 000 ruvnno vealgi. Johánasas leat árvvut 500 000 ruvnno ovddas ja 600 000 ruvnno vealgi.

	<u>Márjá</u>	<u>Johánas</u>
Árvvut	500 000	500 000
oktasašopmodagas		
Vealgi	-100 000	-600 000
<hr/>		
Juogadeapmái:	400 000 / 2	0 / 2
	= 200 000	= 0

Márjás leat árvvut 400 000 ruvnno ovddas manñil go son lea geassán eret vealggis, mat galget juogaduvvot Johánasain. Johánasas eai leat árvvut juogadit.

Johánasas lea 100 000 ruvnno vealgi manñil go son lea geassán eret vealggi árvvuin. Márjá ii galgga máksit Johánasa vealggi, muhto Johánas oažžu 200 000 ruvnno Márjjá árvvuin juogadeamis.

3.2 Náittosguoimmit geain leat árvvut mat eai galgga juogaduvvot dássálaga (earret eará sierraomastus dahje bonjujuogadeapmi)

Jus beallelaččas leat árvvut mat eai galgga juogaduvvot dássálaga (geahča čuoggá 2.2), leat njuolggadusat váddáseappot. Ferte geahččat masa vealgi lea geavahuvvon ja gullá go vealgi árvvui mii galgá juogaduvvot vai ii. Mii earuhit dávjá gaskal golbma iešguđetlágan dáhpáhusa:

Ovttas lea vealgi, geavahuvvon juoga masa mii lea oktasašopmodat

1. Okta náittosguoibmi lea váldán loana mii lea adnojuvvon oastit dahje buoridit dinggaid mat galget juogaduvvot (oktasašopmodat).
 - Náittosguoibmi sáhtta dalle geassit eret visot vealggi árvvuin mii lea oktasašopmodat.

Ovttas lea vealgi, geavahuvvon sierra-

2. Ovttas náittosguoimmi lea vealgi mii lea adnon oastit dahje buoridit biergasiid mat eai galgga juogaduvvot (sierraopmodat dahje bonjujuogadeapmi):

**opmodahkii
dahje
bonjujuoga-
deami ruhta**

- Náittosguoibmi ii sáhte dalle geassit eret vealggi árvvuin mat galgaba juogadit (oktasašopmodat).
- Náittosguoibmi sáhtta dattetge geassit eret vealggi árvvuin mat galget juogaduvvot jus sus lea eambo vealgi go árvvut mat eai galgga juogaduvvot nuppiin.

Ovdamearka

Márjá ja Johánas áiguba earránit. Go leigga náittodilis árbii Márjá bartta mas lei árvu 1 800 000 ruvnno. Lei lihka olu loatna barttas go son válddii dan badjelasas ja son lea dasa lassin váldán loana divodit dan. Vealgi mii gullá bartii lea dál oktiibuot 2 000 000 ruvnno.

Son áigu botnjut juogadit bartta árvu. Dalle ferte son geassit eret vealggi mii gullá bartii bartta árvvus (1 800 000 ruvnno). Sivas go vealgi leat stuorát go bartta árvu, sáhtta son gokčat vealggi (200 000 ruvnno) oktasaš-opmodatruđain.

«Eará vealgi»

3. Náittosguoimmis leat árvvut mat eai galgga juogaduvvot. Náittosguoimmis lea «eará vealgi», ovdamearka dihte oahppoloatna dahje geavahusloatna:
 - Náittosguoibmi sáhttet dahkat «gorelaš gessosa» dan vealggis árvvuin mat galget juogaduvvot.
 - Gorelaš geasus mearkkaša ahte sáhtta geassit eret oasi vealggis, muhto ii visot. Dát njuolggadus sáhtta leat váttis ipmirdit. Dá čájehit mii ovdamearka:

Ovdamearka

Márjá ja Johánas áiguba earránit. Johánasas lea oahppoloatna mii lea 100 000 ruvnno. Sus lea barta mii ii galgga juogaduvvot, man árvu lea 400 000 ruvnno. Sus lea maiddái viessu mii lea oktasašopmodat, man árvu lea 800 000 ruvnno.

$$\frac{100\,000 \text{ (oahppoloatna)} \times 800\,000 \text{ (viessu oktasašopmodat)}}{800\,000 \text{ (viessu oktasašopmodat)} + 400\,000 \text{ (barta sierraopmodat)}} \approx 66\,667$$

Johánas sáhtta geassit eret birrasiid 66 667 ruvno, mii lea mii lea gorelaš oassi oahppo-loanas, dan 800 000 ruvnos, mii lea viesu árvu (mii lea oktasašopmodat).

3.3 Oktasaš vealgi

Beallelaččat sáhttiba váldit vealgi ovtas – ovdamearkka dihte sáhttiba soai lonet ruđa oastit viesu. Vaikko náittosguimmiin leage ovddasvástáduš olles lotnii ovtas (báŋkku ektui), sáhttiba náittosguoimmit leat šiehttan juoidá eará gaskkaneaskka. Goabbáge beallelaš galgá geassit eret dan vealgi mii lea su ovddasvástáduš, juogadeamis.

Ovdamearka

Márjá ja Johánas leaba ovtas váldán 500 000 ruvno loana oastit viesu. Báŋkku sáhtta gáibidit 500 000 ruvno juogo Márjjás dahje Johánasas. Márjá ja Johánas leaba šiehttan ahte Márjjás galgá leat ovddasvástáduš máksit 200 000 ruvno ja Johannesis 300 000 ruvno.

Lea šiehtadus mii Márjjás ja Johánasas lea gaskkaneaskka mii mearrida man olu vealgi goabbáge sáhtta geassit eret go galgaba juogadit biergasiiddiska ja ruđaideaskka. Dat mearkkaša ahte Márjá sáhtta geassit eret 200 000 ruvno vealggis iežas ruđas mii galgá mannat juogadeapmái; ja Johánas sáhtta geassit eret 300 000 ruvno.

4.0 Dinggaid juogadeapmi

Gii galgá oažžu guđege dingga? Bajábealde leat mii hupman dinggaid *árvvu* juogadeami birra. Dan oasis áigut mii hállat ieš *dinggaid* juogadeami birra. Dat mearkkaša gii galgá oažžut guđege dingga manjil earráneami. Dat lea deatalaš earut gaskal árvvuid juogadeami njuolggadusaid ja dinggaid juogadeami njuolggadusaid. Vaikko eamit oažžuge olu dihto dinggaid, de ii mávsse dat ahte son oažžu stuorát árvvuid go isit. Goappašagain galgá leat nu olu ruhta go árvvuid juogadeami njuolggadusat dadjet sudnos galget leat. Danne ferte náittosguoibmi guhte oažžut dinggaid main lea eambo árvu go mii sus galgá leat njuolggadusaid mielde, máksit ruđa nubbái, vai boađus šaddá riehta.

Ovdamearka *Lásse ja Carla áiguba earránit. Sudnos lea viessu ja biilla man árvvu galgaba juogadit (mii lea oktasaš-opmodat). Viesu árvu lea 1 500 000 ruvnno ja biilla árvu lea 500 000 ruvnno. Lásse ja Carla leaba mearridan ahte Carla galgá váldit badjelasas viesus ja ahte Lásse galgá váldit biilla badjelasas. Dattetge galgaba soai oažžut lihka stuorra árvvuid.*

Rehketbihtá *Viesu ja biilla obbalaš árvu lea 2 000 000 ruvnno, ja Lásse ja Carla galgaba oažžut ovttá stuoru árvvuid goabbáge – mii mearkkaša 1 000 000 ruvnno goabbáge. Go Carla váldá badjelasas viesu, man árvu lea 1 500 000 ruvnno, oažžu son 500 000 ruvnno beare olu; ja go Lásse váldá badjelasas biilla man árvu lea 500 000 ruvnno, oažžu son 500 000 ruvnno beare unnán.*

Carla ferte danne máksit 500 000 ruvnno Lássii, vai goappašat beallelaččat oažžuba ovttá mađe. Dalle oažžuba Carla ja Lásse 1 000 000 ruvnno goabbáge.

Náittosguoimmit sáhttiba šaddat ovttá oaiivilii guđiid dinggaid goabbáge galgá oažžut, muhto dat sáhtá leat váttis dannego diggoba. Jus beallelaččat eaba nákke

šaddat ovttá oaivili, de ferteba čuovvut lága njuolggadusaid.

4.1 Gii eaiggáduššá maid

Gávnnašan dihte gii galgá oažžut guđege diŋga de ferte geahččat gii *eaiggáduššá* diŋga. Go lea náitalan sáhtá leat muhtun háviid váttis diehtit gii eaiggáduššá guđege diŋga.

Dat ahte lea náitalan, ii rievdat gii eaiggáduššá diŋga. Dat maid oasttát iežas ruđain, oamastat don ieš. Jus diŋga ostojuvvo ovttas, oamasteahppi doai dan ovttas. Sáhtá maidái šiehtadit ahte eaiggáduššá-beahtti juoidá ovttas, vaikko okta beallelaš lea oasttán dan okto.

Gávdnojit muhtun spiehkastagat daid njuolggadusaide. Jus dus leat jearaldagat dan birra sáhtát váldit oktavuoda JURK:in.

4.2 Oktooamastus ja ovttasoamastus

Don doalahat iežat diŋgaid

Váldonjuolggadus lea ahte eamit ja isit sáhttiba doalahit iežaska diŋgaid. Diŋga eamida «oktooamastus» jus eamit ovdamearka dihte eaiggáduššá ovttá diŋga 100 %, . Dat mearkkaša ahte son sáhtá doalahit diŋga.

Diŋgat maid náittosguoimmit eaiggáduššaba ovttas

Diŋga lea eamida ja isida «ovttasoamastus» jus soai eaiggáduššaba diŋga ovttas. Go galgá mearridit gii galgá doalahit diŋga, de ferte geahččat man stuorra oasi goabbáge eaiggáduššá das. Okta beallelaš sáhtá doalahit diŋga go son eaiggáduššá eanet go 75 % das. Jus náittosguoimmit oamasteaba diŋga 50/50, ii sáhte goabbáge náittosguoibmi gáibidit doalahit diŋga. Jus beallelaččat eaba šatta *ovtta oaivili* gii

galgá eaiggáduššat dingga, de ferte dinga vuvdojuvvot ja ruhta juogaduvvot.

Jus juogadeami boadus šaddá eahpevuoiggalaš, de sáhtá duopmostuollu mearridit juoidá eará.

4.3 Sierra njuolggadusat oktasaš ássanvistái ja viessodávviidda

Gustojit muhtun sierra njuolggadusat viesuide (ovdamearkka dihte vissui dahje ásodahkii) mas náittosguoimmit leaba orron ovttas. Muhtun háviid dárbbáša okta náittosguoibmi ássanvistti eambo go nubbi. Dalle sáhtá dat beallelaš juogo *váldit badjelasas* ássanvistti, dahje beassat *geavahit* dan. *Váldit badjelasas* ássanvistti mearkkaša ahte oamastišgoahdá dan. Go beassá *geavahit* orrunsaji de lea dat nubbi náittosguoibmi ain eaiggát das, muhto oažžu lobi orrut okto doppe.

Riekti *váldit badjelasas* oktasaš ássanvistti

Álgnos áigut mii čilget njuolggadusaid *váldit badjelasas* oktasaš ássanvistti, ja dasto go oažžu lobi *geavahit* dan.

Váikko isit eaiggáduššáge ássanvistti 100 %, sáhtá eamit gáibit *váldit* dan *badjelasas* jus sus lea *earenoamáš ágga*. Dalle ii eaiggáduššá šat isit ássanvistti, ja eamit ferte su lonistit. Dat máksá ahte son ferte máksit ruđa ássanvistti ovddas, vai ruđa juogadeapmi šaddá riehta.

Dábálaččat oaivvilda duopmostuollu ahte náittosguoimmis lea *earenoamáš ágga* jus son sáhtá duođaštit ahte son dárbbáša ásodaga eambo go dat nubbi beallelaš. Jus mánát galget orrut bissovaččat eamida luhtte, sáhtá dat mearkkašit ahte sus lea stuorát dárbu ássanvistái go isidis.

Eamit ii sáhte gáibidit *váldit badjelasas* ássanvistti jus isit lea árben dan dahje ožžon dan skeaŋkan iežas

bearrašis.

**Riekti
geavahit
oktasaš
ássonvistti**

Vaikko okta náittosguoibmi ii gáibitge váldit badjelasas oktasaš ássonvistti, sáhtá son gáibidit beassat geavahit dan jus sus lea earenoamáš ágga. Dat gusto maiddáii jus ássonvistti lea árbejuvvon dahje skenkejuvvon nuppi beallelažžii. Go mearriduvvo leago ovttá náittosguimmiin riekti geavahit ássonvistti, gehččojuvvo man olu náittosguoibmi ja mánát dárbbášit dan.

Riekti geavahit ássonvistti ii leat agi beaivái. Lea dábálaš mearridit ahte náittosguoibmi sáhtá geavahit ássonvistti dassáži go mánát fárrejit eret.

**Viessoláiggu
geavahit
ássonvistti**

Dat beallelaš gii eaiggáduššá ássonvistti, sáhtá dáhtut viessoláiggu sus gii geavaha ássonvistti. Jus isit eaiggáduššá ássonvistti okto, ja eamit beassá geavahit dan, sáhtá isit dáhtut viessoláiggu sus. Jus soai eaiggáduššaba orohaga ovttas (oktasašopmodat), sáhtá isit dáhtut viessoláiggu eamidis dan su oasi ovddas orohagas. Ovdamearka, jus eaiggáduššaba 50 % goabbáge, sáhtá isit dušše sihtat bealle viessoláiggu.

Fásta golut

Go náittosguoimmit eaiggáduššaba vistti ovttas, de ferteba soai juogadit fásta goluid, nugo gieldda divadiid ja opmodatvearu, váikko dušše nubbi orruge doppe. Dat beallelaš gii atná orohaga ferte máksit dakkár goluid nugo el-rávnnji, interneahtha ja TV okto.

5.0 Priváhta dahje almmolaš juogadeapmi

**Priváhta
juogadeapmi**

Eanas náittosguoimmit geat earránit válljejit priváhta juogadeami. Priváhta juogadeapmi mearkkaša ahte náittosguoimmit ieža mearrideaba movt juohku galgá šaddat. Beallelaččat sáhttiba válljet háliideaba go čuovvut lága njuolggadusaid juogadeapmái, dahje áiguba go šiehtadit ahte diŋggat ja ruhta galget juogaduvvot eará láhkái.

Nugo namuhuvvon čuoggá 1.4 vuolde sáhttet náittosguoimmit šiehtadit juoidá eará go dan mii čuožžu lágas. Lea deatalaš diehtit ahte dakkár šiehtadusa ferte čuovvut, vaikko šiehtadus leage heajut ovttá náittosguoibmái go dat mii čuožžu lágas. JURK ávžžuha ahte don it čále vuollái masage masa it leat ovttá oaivilis dahje it ipmir.

Náittosguoimmit eai dárbbáš advokáhta čađahit priváhta juogadeapmi, muhto oallugat atnet lihkká advokáhta.

Almmolaš juogadeapmi

Jus náittosguoimmit eaba nagot šaddat ovttá oaivilii movt dinggat ja ruhta galgá juogaduvvot, de sáhttá okta dahje goappašagat sihtat *almmolaš juogadeami*. Almmolaš juogadeapmi máksá ahte duopmostuollu juogada beallelaččaid dinggaid ja ruđa sudno ovddas, lága njuolggadusaid mielde. Jus okta náittosguimmiin háliida almmolaš juogadeami, de ii sáhte nubbi eastadit dan. Jus háliida almmolaš juogadeami de ferte váldit oktavuoda báikkálaš diggegottiin.

Beallelaččat ferteba máksit almmolaš juogadeami. Jus imaštalat man olu dat máksá, sáhtát don váldit oktavuoda JURK:in dahje din báikkálaš diggegottiin. Don sáhtát maiddái lohkat dan neahtasiiddus: <https://www.domstol.no/arv-og-skifte/separasjon-og-skilsmisse>

6.0 Gos sáhtát don oažžut veahki?

Stáhtaháld- dašeaddjis (ovddeš fylkkaámanni)

Juohke fylkkas lea iežas stáhtahálddašeaddji. Don sáhtát ohcat sierranit ja earránit Stáhtahálddašeaddjis. Sii sáhttet maiddái vástidit gažaldagaid dan birra. Telefovdnanummar du báikkálaš stáhtahálddašeaddjái gávnnat don neahtasiiddus: www.statsforvalteren.no

Oslo gieldda

Friddja riekteveahkki

Jus dus lea gáibáduš oažžut friddja riekteveahki, ja orut Oslo-guovllus, de sáhtát don váldit oktavuoda Oslo gieldda friddja riektevehkiin.

Storgata 19, 0184 Oslo
www.frirettshjelp.com
Tlf: 23 48 79 00

Don gávnnaš eanet dieđuid almmolaš juogadeami birra Norgga duopmostuoluid neahttasiiddus:
www.domstol.no/arv-og-skifte/separasjon-og-skilsmisse

Duopmostuollu

Don gávnnaš iežat báikkálaš duopmostuolu dakko gokko čuožžu «gávnnaš iežat duopmostuolu».

JURK

JURK (Juridihkalaš ráđdeaddin nissoniidda) addá juridihkalaš ráđiid nissoniidda áibbas nuvtá. Mii sáhttit veahkehit olu juridihkalaš gažaldagaiguin. Jus eat sáhte vástidit, gávdnaš mii soapmása gii sáhtta vástidit dutnje.
www.jurk.no
Tlf.: 22 84 29 50.

Eará riekteveahk- kedoaimmat

Davvi-norgga jussaveahkki
www.jusshjelpa.no
Tlf.: 77 64 45 59

Bergena jussagaskkusteapmi
www.jussformidlingen.no
Tlf.: 55 58 96 00

Riekteveahkkeguovddáš
www.kirkensbymisjon.no/rettshjelpsentralen
Tlf.: 22 69 86 10

Advokáhtta

Veahkki advokáhtas
Jus don dárbbášat veahki advokáhtas, de sáhtát váldit oktavuoda advokáhtain. Jus it dieđe guđiin advokáhtain galggat váldit oktavuoda sáhtát gávdnaš iešguđetlágan advokáhtaid interneahhtasiiddus:
www.advokatenhjelperdeg.no/finn-advokat

JURK

www.jurk.no

22 84 29 50
Skippergata 23, 0154 Oslo